

قانون‌گذاری کارآمد، آرزویی که قبل‌ها تجربه کرده‌ایم

■ مهدی زینالو

مسئول گروه پارلمان اندیشکده حکمرانی

■ حنانه اکبری

عضو گروه پارلمان اندیشکده حکمرانی

حقوق جدید بوده است: سید محمد فاطمی قمی، سید نصرالله تقوی، شیخ محمدعلی کاشانی، میرزا محمد ایروانی، شیخ‌علی بابا فیروزکوهی (عالم)، محسن صدر (صدرالاشراف)، سید کاظم عصار و مصطفی عدل (منصور السلطنه). این گروه با استفاده از مواد و مصالح موجود در سنت فکری ایران اسلامی، مبادرت به تهیه و تدوین قانون مدنی ورزیدند. البته لازم به ذکر است که در کنار این منابع بومی از منابع خارجی مثل «شرح استاد رستم سلیم باز» بر قانون «مجله الاحکام العدلیه» که قانون مدنی عثمانی بود و قانون مدنی فرانسه و قانون مدنی مصر نظر داشتند و این امر را مرحوم سید محمد فاطمی در شرح زندگانی خود مورد تصریح قرار

سیاسی و امنیتی برانگیخته شده از ماورای بحار که منتهی به تغییر حکومت از قاجار به پهلوی شد، یکی از اقداماتی که در دستور کار حکومت جدید قرار گرفت تدوین قوانین ضروری و مهم‌تر از همه قانون مدنی بود. ضرورت تدوین قانون مدنی از آنجا بود که دولت وقت قصد الغای «قضاوت کنسولی» (کاپیتولاسیون) را داشت و مقدمه ضروری آن وجود قانون مدنی مدون، مشخص و پیشرفته و موافق با نیازها و قابل ارائه به جوامع پیشرفته بود و تدوین قانون مدنی یک اقدام اجتناب‌ناپذیر و حساس برای این امر خطیر به حساب می‌آمد.^۱

جمع هیئت هشت نفره تدوین قانون مدنی، مشتمل بر ۷ عالم دین و یک نفر تحصیل کرده

یکی از قوانینی که به زعم بسیاری از متخصصان، اهل فن و حقوق‌دانان از صلابت محکمی برخوردار بوده و پس از هشتاد سال همچنان قابل اسناد است، قانون مدنی است. قانونی که در مجلس ششم شورای ملی تصویب شد. با نگاهی به تاریخچه شکل‌گیری و هیئت تدوین‌گرایان قانون می‌توان به برخی دلایل قوت این قانون پی برد.

اندیشه تدوین ضوابط و احکام حقوقی جامعه ایران جزو اهداف مشروطه‌خواهان بود و در واقع حتی قبل از انقلاب مشروطه نیز اقداماتی در این زمینه صورت گرفته و برای «عدلیه» سر و سامانی پیش‌بینی شده بود ولی این تلاش‌ها کافی نبوده و بعد از آشوب و به هم ریختگی‌های